

MENYHÁRT RITA

TANTÁRGYI MINDSET, TANTÁRGYI MOTIVÁCIÓ ÉS FLOW KAPCSOLATÁNAK VIZSGÁLATA MAGYAR TANULÓK KÖRÉBEN

A Katedra folyóirat múlt havi számában az iskolai környezetben megfigyelhető szemléletmód (mindset) szerepét és jelentőségét taglaló írás volt olvasható. A cikk

szót ejtett a diákoknál megjelenő motivációkról, továbbá beszámolt a szemléletmódok és a flowállapot lehetséges összefüggéseiről. Szakdolgozatomban (Menyhárt, 2019)

ezen konstruktumok között fennálló kapcsolatokat vizsgáltam magyar tanulók körében. A következő táblázat összefoglalja, mit is értünk az egyes fogalmak alatt.

Fogalom	Definíció
SZEMLÉLETMÓD (MINDSET)	Alapvető feltételezések arról, hogy az emberek hogyan vélekednek a tulajdonságaikról, képességeikről.
Rögzült szemléletmód	Az emberi tulajdonságok megváltoztathatatlanok – mindenki egy bizonyos mértékű intelligenciával, egy bizonyos személyiséggel, egy bizonyos erkölcsi érzékkel rendelkezik.
Fejlődési szemléletmód	A tulajdonságok nem egyszerűen leosztott kártyák – az ember alapvető tulajdonságai kellő erőfeszítéssel mind-mind fejleszthetők.
CÉLORIENTÁCIÓ, MOTIVÁCIÓ	Az ember cselekvéseinek háttérét és mozgatórugóit jelölő fogalom.
Tanulási cél	A hangsúly az új tudás, illetve képesség megszerzésén van. A tanulási céllal rendelkező személyeknek az a fontos, hogy növeljék kompetenciáikat.
Eredménycél	A személy képességeit akarja bizonyítani, továbbá nem szeretné, ha képességeinek hiánya felszínre kerülne. Az eredménycéllal rendelkező személyeknek az a fontos, hogy kedvező értékelést kapjanak.
FLOW	Intenzív koncentráció és elmerülés a feladatban, a cselekvésről való tudatosság egységessé válása, kontrollérzet, éntudat és az időérzék elvesztése jellemzi. A kihívás és képesség szintjének megfelelő aránya eredményezhet flowállapotot.

Szakedolgozatom alapját kérdőíves kutatás szolgáltatta. A kérdőívcsomagot magyarországi gimnazisták töltötték ki. A kérdőívcsomag a fent említett konstruktumokat mérte fel három tantárgyra vonatkozóan (matematika, magyar irodalom, idegen nyelv). Az adatok elemzése előtt az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg:

1. A diákok szemléletmódja a három különböző tantárgyi területen (matematika, magyar irodalom, idegen nyelv) eltérő lesz.
2. Az adott tantárgyakon mutatott fejlődési szemléletmód pozitívan fog korrelálni a teljesítménnyel, és erős bejósolója lesz a teljesítménynek.
3. Az adott tantárgyakon mutatott fejlődési szemléletmód és az elsajátítási cél között pozitív korreláció lesz kimutatható.
4. Az adott tantárgyon mutatott fejlődési szemléletmód pozitívan korrelál a flowélménnyel és erős bejósolója lesz a flowélménynek.

A kérdőíves kutatás eredményei szerint a három tantárgy között valóban kimutatható különbség mutatkozott a szemléletmód tekintetében, támogatva ezzel a tantárgy-specifikus szemléletmódok meglétét. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a fejlődési szemléletmódot két skálával mértük, melyek közül az egyiknél (mindsetskála) a páros összehasonlítások között csak tendenciaszintű különbségek voltak kimutathatók. Összességében elmondható, hogy vannak a tantárgy-specifikus mindset meglétére utaló eredmények, de azok nem teljesen egységesek.

Az egyes tantárgyakon mutatott szemléletmódok és a tanulmányi teljesítmény között jellemzően kimutatható volt pozitív irányú szignifikáns összefüggés. Mit is jelent ez? Szignifikáns, vagyis a kimutatott eredmény jelentős, nem magyarázható pusztán a véletlennel. Pozitív irányú összefüggés, vagyis, hogy a két konstruktum közötti kapcsolat (esetünkben a fejlődési szemléletmód és a tanulmányi teljesítmény) lineáris – minél inkább jellemzi a személyt a fejlődési szemléletmód,

annál jobb a tanulmányi teljesítménye. Mindehárom tantárgynál sikerült kimutatni, hogy a fejlődési szemléletmód pozitív összefüggésben állt az adott tantárgyon mutatott tanulmányi teljesítménnyel (érdemjeggyel). Ugyanakkor ez minden esetben csak a pozitív stratégiák kérdőív viselkedéses skálájánál volt kimutatható. Ebben a skálában egy elképzelt rossz jegy és az azt követő viselkedés felmérése történik. Elképzélhető, hogy az ennél a skálánál felmért fejlődési szemléletmód inkább gyakorlatias, életszerűbb – emiatt jobban kimutatható volt a teljesítménnyel való összefüggése, mint az absztraktabb általános mindsetskála tételeinél. Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy a korrelációs értékek minden esetben gyenge erősségűek voltak, és a teljesítményre nézve a fejlődési szemléletmódnak egyik tantárgynál sem volt bejósoló (magyarázó) ereje.

A szemléletmódok és motiváció összefüggései tantárgyanként vegyesen alakultak. A matematika esetén a tanulási motiváció és fejlődési szemléletmódot mérő mindkét skála esetén volt kimutatható pozitív összefüggés. Irodalom tekintetében a fejlődési szemléletmódnál csak a pozitív stratégiák viselkedéses skálája esetén voltak kimutatható pozitív irányú összefüggések. Ugyanakkor itt nem csak a tanulási célokkal korrelált pozitívan a fejlődési szemléletmód, de az eredménycélok egyik fajtájával is. Ehhez hasonló eredményről az általam áttekintett kutatások egyike sem számolt be. Az idegen nyelv esetén nem volt kimutatható összefüggés a szemléletmódok és a motiváció között.

A szemléletmódok és a flowállapot két skálája között jellemzően volt kimutatható pozitív irányú összefüggés. Ezek az eredmények pedig azért jelentősek, mert szisztematikus vizsgálat által erősítik meg az eddigiekben csak elméletileg feltételezett pozitív összefüggést a fejlődési szemléletmód és a flowállapot között. A flowállapot azért is jelentős tényező, mert a matematikánál és az irodalomnál is szignifikáns bejósolója volt a teljesítménynek.

Van egy további konstruktum, ami még minden esetben szignifikáns prediktív erővel bírt a flowállapot skáláira, ez pedig a tantárgy szeretete. A tantárgy szeretetének több téren is kiemelkedő szerep jut, amellett ugyanis, hogy szignifikáns prediktív erővel bírt a flowállapotra mindhárom tantárgy esetén, a matematika és az idegen nyelv esetén a teljesítményre nézve is szignifikáns bejósoló erő volt kimutatható.

Összességében tehát elmondható, hogy a tantárgy szeretete, a flow, a fejlődési mindset és a teljesítmény, ha nem is minden esetben, de egymással kapcsolatban állnak, egymást erősítő tényezők lehetnek. Éppen ezért, ezen ismeretek gyakorlati felhasználása az iskolában hozzájárulhat ahhoz, hogy a diákok pozitívabb énképet alakítsanak ki magukról, örömet találjanak a tanulásban, javuljon a teljesítményük.

A kutatás rendelkezik limítációkkal, melyek a következő pontokba csoportosíthatók:

- A kutatás nem reprezentatív, a vizsgálati minta két gimnázium diákjaiból tevődik össze.
- Sok esetben csak gyenge korrelációt kaptunk a hipotézisek tesztelésénél, így az eredményeket óvatosan kell értelmezni.
- A mindset mérésére nincs jól működő magyar mérőeszköz, a rövidített változat pedig két tantárgynál nem rendelkezett megfelelő megbízhatósági mutatókkal. Ennek megfelelően az ezekhez tartozó eredményeket kellő óvatossággal kell értelmezni.
- A motiváció-kérdőív skálái egyes esetekben ugyancsak nem rendelkeztek megfelelő megbízhatósági mutatókkal, vagyis nem minden tantárgy esetén érvényesül a tételek eredetileg megszerkesztett faktorstruktúrája. Az eredetileg matematika terén megfogalmazott itemek nem minden tantárgy esetében értelmezhetőek általánosan.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Menyhart Rita (2019): *Tantárgyi mindset, tantárgyi motiváció és flow kapcsolata*. Kutatási szakdolgozat. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Tanszék, Budapest.